

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari
Veterum Libri Duo**

Scheffer, Johannes

Francofurti, 1671

Cap. VII. De Capso.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

Ἴπιζην ἀξονα, ἀταρνον, ἡ γάρνον, ἡ δέσπον. Quod autem intra modiolum ab axe teritur ferrum, at arnum, garnum, aut destrum. Tria ejus adfert vocabula. Et ἀτάρνος nescio, an alibi sit mentio. Pro γάρνον Hesychius habet γάρνον. Verba ejus: Τὸ ἔσω τῆς πλάγιμης σιδηρίου, ὅτιον ἀξονα ἐπίσθ, γάρνον, ferè sicut Pollux. At apud Phavorinum γάρνον est. Neq; aliter invenias apud Auctorem Etymologici magni, qvi ipsa Hesychii repetit verba. Δέσπον pariter non invenio alibi, neq; scio, an se recte habeat scriptum.

Cap. VII.

De Capso.

Capsum. Capsa. Iunii error. Arca. Ploximum. Ploxemum. Catullus explicatur. Sirpea stercoria. Ovidius exponitur. Sirpicula. Lectio Scaligeri repudiatur. Arcera. Clabulare. Clabula, clavula. Festus explicatur, ejusque lectio vetus defenditur. Τέρελπον. Ἐσχάρα. Υπερέρια. Πλίνθον. Βερλέπα unde. Eustathius refellitur. Iupiter Feretrius. Πλινθιον θεον. Πετρινθα. Κάνναθρον. Xenophon & Hesychius emendati. Θέρηνον. Θερίγανον. Hesychius exponitur. Μόρης. Μολύδος. Ἐσχάρα graticula. Vulcanii emendatio frustranea. Κλιμαξ. Διφρ. Σέλμα. Non semper duos tantum habuit. Τόν. ιμάντος. Stephanii explicatio rejecta. Τάρρον. Pollicis versio emendata, & dubium de quodam ejus loco. Πίναξ. Αἴλυξ. Μεσάτιον. Hesychius correctus. Κυψιον. Ασπις. Αξτή. Αξηρη. Πτέρυα. Gualtherus rejectus. Vehicula ἐνθάρια. Currus arcuatus, constrictus, tectus, καμαροῦς, cameratus. Tympanum.

Supereft pars una, cui solent insidere in véhicule, qvi vehuntur. Latini sc̄rē *capsum* nominarunt. Vitruvius lib. X. cap. 14. *Ad capsu rheda loculamentum firmiter figatur.* Et paulo post: *In rheda capsu, & vas aneum.* Dubitanthoc loco, *capsum*ne in casu recto dici debat, an *capsus*. Posterius profecto pr̄fert Junius, prius Philander, Baldus, atq; alii. Sed in Glossis antiquis, ubi agitur de véhiculis, legas *capsum*, πλινθιον. Festus voce *ploximum*: *Ploximum appellari ait Catullus capsu in cōfiso.* Addit tamen Festus *capsava*, aut, ut emendandum censem viri docti, *capsam ve*. Ita enim habent Scheide Farnesianæ, scr̄vavitq; solum Paulus, quando scripsit: *Ploximum capsam dixerunt.* Unde liquet, *capsu* vel *capsa* rectum esse, *capsus*

VERE

verò Junii non legi. Fuit autem capsæ capsum ve, ut exponit Philander, à capiendo dicta arched & pars, ubi, qui vectantur, sedent. Nempe capsæ speciem habebat, quam & arcam appellamus. Itaq; hæc ipsa pars arca dicta invenitur à Verrio apud Macrob. lib.I. cap.6. Evenit, ut Circensium die puer de cænaculo pompam supernè despiceret, & patri referret, quo ordine secreta sacrorum in arca pilenti composita vidisset. Non est alia pilenti arca, quam capsæ. An & ploxinum? Ita sanè velle Festus videtur in verbis antea citatis. Facit enim idem ploxinum & capsæ. Pro ploxino apud Fabium est ploxenum, lib.I. cap.5. Catullus ploxenum circa Padum invenit. At apud Catullum ipsum, unde ista Fabius adducit, ploxenum legitur, non ploxenum, aut ploxinum, servantq; libri veteres consenſū hanc scripturam. Neq; tamen facile qvis dixerit, quæ sit melior, cum, quando Fabius Catullum ait invenisse apud Padum, Gallicam facere vocem videatur. Licet autem Gallis circa Padum fuerit in usu, tamen, sicut multis alias, ita hanc vel sumfisse, vel communem habuisse censeo cum Græcis. Neq; enim dubitare possum, qvin conveniat πλονδυω, qvod significat plexum contextumq; qvid ex vitilibus. Et profectò significasse qvid ejusmodi Catullus videtur. Verba Catulli, qvibus exagitat Æmilium, sunt ista.

-- *Hoc dentes sesquipedales,
Gingivas verò ploxem i habet veteris.*

Loquitur de enormibus ipsius dentibus, & gingivis stercoreis. Has comparat ploxemo veteri. Cujus comparationis ratio videtur nulla, nisi hic intelligamus, non capsæ qvodlibet, etiam politi ornati, qve vehiculi, vel arcam, sed qvalis solet esse plauſtri agrestis, cum stercoſ firmusve illo devicitur in agros. Sirpeam ſtercorariam vocavit Cato de R.R. cap.10. Verba ejus: *Vrpicem unum, crates ſtercorarias quatuor, ſirpeas ſtercorarias tres.* Et fuerunt ſirpeæ hæc in plauſtris. Unde Ovidius lib.VI. v.679. Fastor.

*At Dominus, discedite, ait, plauſtroque morantes
Sustulit, in plauſtro ſirpea lata fuit.*

Qvæ scriptura ſollicitari non debet. Tali ergo ſirpeæ comparat Catullus gingivas Æmili, ſimo ſilicet turpi fœdatae. Unde liquet,

ploxe-

ploxemum fuisse quid compositum contextumque ex viminibus. Talis namque & sirpea. Varro de L.L. *Sirpea, que virgeis sirpatur, id est, colligando implicatur, in qua stercus aliudve quid evehitur.* Sirpea nihil aliud, quam oblonge quadrata capsula, è virgis contexta, corbis instar, quæ imponitur vel trahæ, vel plaustro, rebus vilioribus in agro vehendis. A sirpeis sunt *sirpiculae*, quarum mentio apud Nonium vocè *holerorum*:

Tintinnabulum abest hinc sirpiculaque holerorum.

Citat Scaliger, *sirpiculique*. Sed sic habent codices apud Nonium, convenitque, quod & *sirpea*, non *sirpei* dicantur. Ostendit autem Lucilius, cuius est prædictus versus, sirpiculas hujusmodi advehenda etiam olera usurpatas. Credo, qualia eruta ex hortis evehiri rejiciuntur, solebant, aut alias non magni erant pretii. Jam cum ploxe-
ma hujusmodi sint *sirpeæ*, non possunt esse capsæ propriè ita dictæ arcæve. Nam haec non fuerunt ex viminibus, sed tabulis. Varro lib. IV. de L.L. *Arcera etiam in duodecim tabulis appellatur. Quod ex ta-*
buleis vehiculum erat factum ut arca, arcera dictum. Vides hic arcam vehicularem similem arcæ vulgari ex tabulis, unde nomen ipsum vehiculi, *arcera*. Meminit & Gellius lib. XX. cap. i. *Arcera autem vocabatur plostrum tectum undique & munitum, quasi arca quædam magna.* Sed de hoc vehiculo deinceps. Illud constat, arcam non fuisse vitilem aut sirpatam virgis, verum junctam contextamque ex tabulis. Quod similiter de capio judicandum. Differebat quodque arca sive capsu à sirpea seu ploxeimo in eo, quod hoc esset ferè unus semper formæ, illud verò variæ. Alter namque se habebat in cistro, aliter in rheda, aliter in bigis quadratisque, sicut suo loco apparabit. Interim & arca, & sirpea, & plosum generali voce *capsa*, ut ex Festo liquet. Præter dicta verò genera, uno ex tabulis, altero ex vitilibus, fuit tertium ex clavulis, quod vocarunt *clavulare*, sive clavulare. In hoc genere illud, quod alias est capsu, fuit non solidum, sed transparens, clavulis videlicet aut clavulis distinctum. Clavula est à clava, baculumque aut fustem significat. Meminit Varro lib. I. R. R. cap. 40. ubi *clavolam* appellat. *Videndum, ut sit detenero ramo, ex utraque parte æquabiliter præcisum, quas alii clavolas, alii taleas*

tales appellant, ac faciunt circiter pedales. Hic bacillus teneris rami pedali longitudine est clavola. Cum igitur id, quod superne imponi vehiculo solebat, ut in eo vehi possent sive res sive homines, scilicet prope modum specie, crebris hujuscemodi bacillis fuit circum-
quaquam munitum, *vehiculum clavulare vel clavulare dicebatur*. Clavolam seu clavulam bacillum esse Festus quoque docet voce *Ignis*: *Ignis Vestae si quando interstinctus esset, virgines verberibus afficiebantur a Pontifice, quibus mos erat, clavulam felicis materiae tamdiu terebrare, quousque exceptum ignem cribro eneo virgo in eadem ferret*. Ita optime haec verba legit Scaliger, cum ante esset tabulam, non clavulam. Intelligit enim Festus nihil aliud, quam bacillum, quem in alio tamdiu rotabant & circumagebant, donec scintillas emitteret. Quod autem Scaliger pro terebrare facit terere, fit frustra. Terebrabant enim altera clavula, quam propterea & τέρεψαν Simplicius, Theophrastus τρύπανον vocarunt. Simplicii sunt verba lib. III. de Cœlo: Απὸ ξύλων δὲ πῦρ ἐκβάλλεται θάτερον τὸν ξύλων, ὃς τέρεψαν τέρεψαν. Ignem è ligno elicunt, alterum lignorum tanquam terebram in altero circumvertendo. Theophrasti extant lib. V. Hist. Plant. Δει τὰ εσχάραν ἐν τάττων ποιεῖ, τὸ δὲ τρύπανον ἐν δάφνης. Theodorus Thessalonicensis ista vertit ad hunc modum: Sed conceptaculum ex hac, terebrum vero ex lauro faciendum censent. Ubi vocat conceptaculum, quod Theophrasto est εσχάρα. Vaginam terebri reddiderunt aliqui ex Lexicographis veteribus. Revera nihil fuit aliud, quam clavula seu tessella cava, in cuius foramine alia instar terebri circumagebatur. Quomodo & hodie usurpant in Indiis Orientalibus, quod ipse vidi. Dictaverò Græcis εσχάρα, ut opinor, partim, quod esset cava, partim, quod in ea, velut foco, ignis excitari soleret. Ceterum vehiculi pars ea, de qua hactenus locuti sumus, Græcis esse οὐπερέπια videtur. Ostendit Pöllux, quando post sellam vehiculi, ejusque partes, tandem claudit: Τὸ δὲ δλον ἐπιθεμα καλεῖται οὐπερέπια. Totum autem illud, quod imponitur, (axi rotisque;) vocatur hyperteria. Puto enim hoc velle, sellam cum omnibus suis partibus, & quicquid ei superne in vehiculo junctum est, οὐπερέπια dici. Atque sic Hesychius: ὁ περέπια, τὸ
αὐθεντικόν αποδέκεται θεμανον. Hyperteria id, quod superne impositum est
I vehi-

vehiculo. Idem vocat & ὑερτερένην, paulò post, ubi ait esse τὸ πῆγμα τῆς αμάξης, hoc est, *pegma* *vehiculi*. Intelligit autem per πῆγμα sive *pegma* compactum coniunctumq; aliqvid ex tabulis & lignis. Quomodo ex tabulis hujusmodi fuere *pegmata* ædificiorum, theatrorum, & similium. Homero ipsi est ὑπερτερίη, Odyss. Z.

-- Ατάρ τοι διμῶες ἐφοστλίσσεσσιν ἀπίνην
Τυπλὸν, εὐκυκλον, ὑπερβερήν αραιόναν.

Ceterum famuli apparabunt tibi currum altum, rotis bonis instructum, cum capso. Scholia stes vetus eo loco: Υπερβερίη, τοῦ ἐπιτιθεμένω πλινθίω τῆς αμάξης, πρὸς τὸ πλεῖστα βαρύν Φέρειν, οὐ φυλάσσει τοῦ πλινθοῦ καλεῖται. Η τοῦ πέραν τῆς αμάξης τερψαχών ξύλων θεχομένω τὸ ἐντιθέμενον Φορτίον. Hyperterie, id est, plinthio, vel oblongè quadrato, quod *vehiculo* est impositum, ut gestare onus possit magis, altissimo, quod & *plinthrum* appellatur, aut *vehiculi* in summitate ligno quadrato, continente onus. Ubi nota, πλινθον quoq; nuncupari. Puto autem per πλινθον vel πλινθον nihil aliud indicari, quam quadrata forma, sed oblongiore capsam. Atq; sic accipio illud ξύλων, quasi sermo sit de tabulis. Eustathius eodem loco ita habet: Υπερβερίη, τὸ ἐπιτιμένον τερψαχών πλινθίων τὸ αἴσον, τοῦτο οὐ περιεῖται. Εν δὲ Ιλιαδι πειρυθα τετο εἶπεν οὐκοῦν. Σημείωσα μέτετι τὸ τοιοῦτον οὐκοῦν φέρειν τῶν καὶ ἔως αὐτοῦ. Εθνικὸς δὲ Ιταλικοὶ παρακατελεῖται, φερεῖν ταῦτα φασὶ παραφθοράν. Hyperteria vero impositum quadratum plinthium super axem, ita dictum, quod incumbat illi. At in Iliade vocat peirintham Poëta. Observa verò, quod hoc vocabulum efferratur nunc quoquo modo. Nam populi Italicū circumscindentes illud berteram appellant per corruptionem. Notabimus in verbis hisce βερέην vocem, nihil enim proditum de ea in illorum libris, qui cum cura voces istiusmodi collegerunt. Sed quid ita pars haec dicta est bertera Italicis hominibus? Ego vocem censco corruptam, non ex hyperteria, quod existimat Eustathius, sed Latina feretro. Nam feretrum significasse priscis non lecticam mortualem solum arbitror, sed quodcunq; ve, quo quid ferri posset. Quomodo & φέρεται, unde venit feretrum, seu pheretrum, Græcis, vel, quod idem, φέρεται, illud, in quo quid gestatur. Polybius apud Suidam in hac voce: Τότε τῷ τὸν πεφιλημένον ἕκεν ζχοντα τὸν ὄντα φέρεται καὶ λίβας ἀτείχισσον. Tunc amatum sibi misit, habentem:

rem aprum in feretro, & Libyos quasi mille. Φέρτρον nihil aliud hoc loco, quam id, quodcunq; denique, in quo jacentem aprum gestabant. Et appareat idem ex Feretrii cognomento, quem sic à ferendo, non feriendo dictum verisimile est, cum à feriendo *Feritrius*, non *Feretrius* appellari debuisse. Quando autem de hyperteria, ut ad illam revertamur, dicit Eustathius, quod fuerit non πλινθίον simpliciter, sed τετράγωνον πλινθίον, id est, plinthium quadratum, de figura ejus loquitur in vehiculo illo, de quo ibi Homerus. Nam in aliis vehiculis hæc pars interdum fuit alia figura. Qvia tamen in communibus & ad onera gestanda usurpari solitus hæc pars quadrata fere, igitur & in Glossis legimus, ubi agitur de αυδέξα fine carro, *Capsum*, πλινθίον. Nam alias *capsum* non fuit semper quadratum, ut prædicti, quod tamen vox πλινθίον exigere videtur. De qua, num revera capsum, an nudam simplicemq; tabulam, absq; margine clausisq; lateribus significet, dubitari poterat, nisi fide sua dictum Glossarium intervenisset. Nam cæteri, qui exponunt voces Græcas, de hac ejus significatione nos docere omiserunt. Nisi ad hunc modum explicemus Pollucem, quando lib. I. cap. 14. de ὑπερτερίᾳ: Ἡστὰ ἐματέρω θεύ πλευρα, θαιροὶ καλῶνται, δεξιὸς καὶ αριστερός. Cuius latera utrinque vocantur theri, dexter & sinister. Ubi simul, quod nos docet de θαιροῖς, notandum, ita nempe Græcis capsæ latera esse nuncupata. Cæterum pro ὑπερτερίᾳ Homerum usurpare πείρην θαμonuerat Eustathius in superioribus. Et occurrit apud eum cum alibi, tum II. Ω.

Αὐτὰρ ὅγ' οὐας ἀμάξαν ἔυτροχον πριονίν
Οπλίσας πρώγει, πείρην θαμονίσας ἐπ' αὐτῷ.

At hic filios currum cum bonis rotis mularum apparare jubet, & super eum ponere alveum. Retinuit vocem alvei, qvia alii sic reddere voluerunt. Nam quid verè fuerit, liquet ex sequentibus. Eustathius sic habet: Πείρην θα λέγει τὸ πλινθίον τὸ ἀνωτὺς αμάξης, ὅπερ τὰ φορτία ἐπιτίθενται, διὰ τὸ ὑπερκένθη τὸ αἴξον Θ. Οἰδέ παλαιοὶ επωφαστοί Πείρην θα τὸ τετράγωνον πλινθίον τὸ ἀνω περιθύμενον τὰς αμάξας, πλευράς τοῦ ίππου. Πίτας δὲ οἱ τῆς οἰστίας λίγοι. Οστε εἶναι ρίπιν θα. Peirintha vocat quadratum illud super currum, super quod reponuntur onera, quia incumbit axi. Veteres autem ita dicunt: Peirintha est plinthium quadratum, quod vehiculis cir-

cumdatur, plexum ex viminibus. Sunt autem vimina virgæ ex salice. Apparet ex his verbis, peirintham fuisse propriè non ex tabulis, sed viminibus. Atq; sic Hesychius, qvi $\pi\epsilon\iota\mu\tau\alpha$ θον appellat: πειρίνθης, πλέγμα τὸ δὲ τῆς αμάξης, τὸ πλανθεῖται οὐτοῦ μένον τῆς αμάξης τελέων. Peirinthus, plexum in vehiculo, plinthium, quod in vehiculo ponitur, quadratum. Πλέγμα vocat, qvod est opus è vitilibus. Convenit & Didymus, ut legimus apud Etymologici auctorem: ὁ Διδυμός, τὸ ἐπὶ ριπῶν πλεγμένον πλανθεῖται, καὶ γαῖα ὑπέρθεσιν καὶ πλεονασμῷ τε, πειρίνθης. Didymus ex vitilibus plexum plinthium rhipentha, & per adpositionem pleonasmumque literai peirintha dicit appellari. Omnes peirintham accipiunt non ex tabulis, sed vitilibus confectionem. Unde colligas, fuisse talē, qualis ploxemum Latinis dictum est. Xenophon vocavit κάνναθρον. Idem Etymologus: Διδυμός πειρίνθης λέγει οὐτὸν Ξενοφῶντα καλεῖσθαι κάνναθρον, επεὶ καὶ κάννη φίας. Didymus peirinthum ait à Xenophonte appellari cannathrum, quia & cane, juncus, siue calamus. Scio, κάννη etiam cum simplici occurrere, sed hic duplicari debet, ut appareat, ex eo κάνναθρον oriri. Atq; sic Eustathius, ex Didymo eodem, ut opinor: Οὗ Ξενοφῶν, κάνναθρον αὐτὸν φησι. Κάννης οὐ φίας. Xenophon autem id (peirinthum) cannathron appellat. Canna enim calamus. Ubi apud Xenophontem locus extet, in quo ea vox legatur, non est promptum invenire. Citat Stephanus ex lexicis vetustioribus, sed absq; loci nomine, hæc ejus verba: Ἐπὶ πολιτικῆς κανθάρου παρίσταται μάνδας. Sed in his κάνναθρος legi oportere certum est vel ex superioribus. Neq; aliter apud Hesychium scribendum, qvod vel ipsa litterarum & vocabulorum series testatur. Antecedit enim proximè, κάνναθρον, seqvitur, κάννη. Hodie sic legitur: κάνναθρος, κάννη ή "αμάξα πλέγμα τέχνη, οφ' ᾧ πομπέων αἱ ταξίδειοι, οὐταν εἰς τὸ τῆς Ἐλένης απίωσιν. Canatha clitelæ, vel vehiculum habens quid è vimini bus canis ve contextum, super quod pampam celebrant virgines, quando ad festum Helena abeunt. Scribendum κάνναθρος, vehiculum, namq; hoc à κάνναθρον dictum, de quo agimus. Cum autem κάνναθρον sit à κάννη, seqvitur hoc genus plegmatis fuisse non ex vitili qvocunq; nec ex saliceis virgis, sicuti de πειρίνθης annotavimus, sed ex canna, vel arundine palustri. Hæc enim Græcis propriè est κάννη, calamo major,

major, arundine minor, uti Columella testatur. Qvod notandum, qvia liqvet, etiam ex hoc genere plectere apud veteres hanc vehiculorum partem consuevit. Est ejusdem generis & θέρηνος. Hesychius: Θέρηνος, τὸ ἐπὶ τῶν ἀμάξων παραπλεγμα, τὸ ἐπὶ τῷ τῶν ἀσταχών παραπομῆ γνώμενον. Theregnon est contextum super planstra, factum ad deportationem frumentorum. Non aliud existimo intelligendum, qvam qvod vel ex calamis vel ex virgultis construebatur, corbis instar, & imponebatur plaustro, ne exciderent minuta in id posita. Quale puto & θέρηνος vocasse, cum illius usus esset maximus in messe. Hesychius generatim dicit, partem plaustri fuisse. Θέρηνος, μέρος τῆς ἀμάξης. Vix potest aliam significare partem, qvam qvæ nobis dicta est, cum præsertim θέρηνος per contractionem factum à θέρηνος videatur. Appellarunt qvoq; μέρη, Φραγμός, τοῦ ἐπὶ τρίαις ἀμάξεις φράγμα, εν τῷ ταύτῃ υχυρα φέρουσι, καὶ σκύλων τεῦχος, ἀλλοι τευχόστοις. Morgus, septum vel sepimentum plaustris impositum, in quo paleas vehunt, & vas coriaceum, alii teuchoboium vocant. Posstis hinc colligere, qvod construxerint qvandoq; etiam ex corio, cullei fortassis modo. Unde ille ipse voce μόλγας, qvæ idem signat: "Αλλοι δὲ μολγὸν τὸν βόειον ασκοῦν, τιθεται δὲ κρήται τῶν ἀμάξων. Alii molgum vocant saccum coriaceum, imponitur verò & plaustris. Appellarunt autem τελευθα etiam ἰσχάρας Græci, maximè recentiores. Eustathius ad Odyss. O. "Ειν δὲ αν πειρωθα, καὶ οὐ τέτων ἐνθεῖσα πᾶν ὑπερβεβία ἐπὶ τῆς τὴν Ναυσικαῖαν ἀμάξης. Οπεροι οὐ σεργον ἰσχάραν καλεῖσθαι. Peirintha est, quæ ante hac hyperteria dicta, in vehiculo Nausicaæ. Posteriorēs escharam appellant. Ita quidem Eustathius. Verum puto diversum quid ἰσχάρα πειρωθα fuisse, sic, ut illa esset plexa ex cannis aut viminibus more corbis, hæc verò ex asseribus tenuibus cancellatim junctis fabrefacta, qyalis hodieq; cernitur nostris in vehiculis. Ita enim velle vox ἰσχάρα videtur, ut qvæ cratem notet, vel craticulam. Glossæ veteres: Εσχάρα, graticula. Sic scribebant seqvioribus temporibus pro craticula, ut necesse non sit cum Vulcanio hic aliquid mutari. Habes enim in similibus Glossis gras, pro cras, grassis, pro crassus, & hujusmodi. Hinc & alibi: Graticula, ἰσχάρα, cum apud Philoxenum sit Craticula, ἰσχάρα. Craticula porro coquinarium est instrumentum.

strumentum, cuius regulas ferreas rectas transeunt aliæ transversæ, ut intersingulas sit spaciū vacuum quadratum. Ad hanc igitur effigiem pars illa vehiculi posterioribus temporibus elaborari cœpta. Unde forsitan & nomen ἐσχάρα invenit. Pollux κλίμαξ vocavit, ut opinor, lib. I. cap. 14. ubi partes αὐτές sive plaustrī enumerat. Ita verò describit: κλίμαξ, τὸ περόμηκες ξύλον τὸ ὑπερτεῖον @ σητισάρων συνεσπόντος, καὶ μέσας ὑδερώς, πρόθεν μεν πλεύεις, σπισθεν δὲ ἐλατήρες ἔχον, εν μέσῳ δὲ πλάνῳ περιβεγμένον συρρυσμένον. Climax sive scalæ prælongum est lignum, supra axem, ex lignis constans quatuor, habens in medio baculos, in priore quidem parte plures, in posteriore verò pauciores, in medio sustinens impositam hyperteriam. Ubi nota, etiam Pollucem facere diversa κλίμαξ & ἐσχάρα, hancq; illi imponere. Fuit ergo κλίμαξ id, qvod proximè incumbebat axi, plane sicut & ἐσχάρα, nec ab hac diversum extitit, nisi qvod ἐσχάρα bacillos haberet & in longum & in transversum, instar craticulæ, κλίμαξ tantum in transversum, instar scalæ. κλίμαξ deinde seu ἐσχάρα incumbebat ὑπερπίτη, sive capsā, eaq; vel ex tabulis vel ex vitilibus baculisve facta, si qvæ incumbebat. κλίμαξ enim vel ἐσχάρα modò incumbebat nuda, modò imposita sibi habebat alia, qvæ voce generaliori vel ὑπερπίτη Græci, vel πελενθα, vel κάνναθρον, vel θέρην νον vocabant. Nuda, si qvæ portanda majora, crassiora, ruddiora. Non nuda, si qvæ alia, & præsertim homines. Ad qvos maximè spectabat, qvod vocabant δίφορον. Memorat in bellicis vehiculis Homerus, ut Minervæ Il. E. & Hectoris Il. A. & plurimorum aliorum. Atq; ita facit Pollux qvoq; lib. I. cap. 10. qvi de bellicis vehiculis totus est intelligendus. In non bellicis, sed civilibus, Pindarus, qvi ob causam hanc Musarum currum δίφορον appellavit. Verba sunt in Isth. Od. 2.

Οσοι χρυσαρπίκον
ἐς δίφορον Μοισῶν ἔσαι-
νον, κλίμαξ φόρμη γένεται πλεύειον.

Quicunque in currum Musarum aureare dimicula habentium adscen-debant, ob viam procedentes cum inclita cithara. Δίφορον hic est αρμα. Ita enim & in Pyth. Od. 5. vocat currus, qvibus utebantur in spectaculis. Verba ejus sunt ad Arcesilaum, currus (ἀρμα) victorem.

E

-- -- Ἐν τε αστράκον-
τα γδ̄ πελόντεσιν α-
νιόχοισιν, ὅλον δίφρον κομι-
ζεις ἀλαρβέι Φρενί,
ἵλαθες οὐδὲν λιένας πεδίον.

Inter quadraginta lapsos aurigas integrum currum referens intrepido animo rediisti jam in Libyæ campum. Habes similia in iisdem Pythiis Ode 4. & 2. & in Olymp. Od. 1. unde constat & in ludicris vehiculis δίφρος habuisse. Fuit autem δίφρος, in quo confidebant. Eustathius II. r. Δίφρος δέ τόπος τῷ ἀρματῷ, ὃ τὸς ἡρώες Φέρων, &c. τοῦδε μένος τοῖς νῦν ερον, καὶ ἐπὶ πονητέρον λεγομένης σέλλας ή λέξης πειρέντι εὐρηται. Dicit, hoc vocabulum significare locum in vehiculo, ubi, quod vehuntur, confidunt, vulgoq; appellari quoq; σέλλαν, id est, sellam, quod notandum. Idem ad II. X. Δίφρον λέγει τὸν ἐπὶ τῷ ἀρματῷ πορθμον τόπον, εἰφ' ἐπαρχείας Εὐνίκου. Καὶ ὅτι υψηλὸς ἐν τῷ δηλοῖ τὸ, εἰς δίφρον αναβαῖς. *Diphron vocat locum summum in vehiculo, in quo consensor & auriga.* Quodque sit altus, apparet ex eo; in diphron enititur. Duos tantum ait ibi consedisse, consensem & aurigam. Et hinc quoq; putat accepisse nomen. Ita enim habet ad II. P. Δίφρος λέγεται διὰ τὸ δύο Φέρειν. *Diphros dicitur, quod ferat duos.* Qyanquam non omnino ibi videatur in hanc derivationem inclinare. Convenit tamen Scholia festi vetus: Δίφρος εἰρῆται ὅτι δίφρον ἔχει. Δύο γδ̄ Φέρειν, τὸν ὑπλίτην καὶ τὸν ινίοχον. *Diphrus dicitur, quod sit diferus, duos enim fert, armatum, & aurigam.* Habet his similia & Etymologus. Ac fortassis ab initio & in militaribus sic fuerit. At verò semper & in cæteris hoc observatum non opinor. Certè plures in Musarum δίφροι locat Pindarus, & in δίφροis ludicris stare singuli consvererant, ut ex monumentis priscis certum est. Diphrus porro iste, præfertim militaris, subtus erat struetus conjunctusq; lignis, latera ipsius continentibus, quæ appellabantur omnia simul juncta τόντος. Sic enim intelligo, quod ait Pollux: Ἡ μὲν ιμάντωσις τὸ δίφρος, τὸν διφρόν καλεῖται. Vertunt: *Et sellæ colligatio dicitur tonus.* Colligatio haec difficulter intelligitur. Ιμάντωσιν vocarunt Græci, quando lignis transversariis continebat paries parietem, alii innexum, sic, ut in neutram partem posset inclinare. Suidas: Η μάντωσις δίφρος;

Θέσις ξύλων ἐμβαλλομένων τοῖς οἰκοδομήμασιν. Intelligit tigna transversaria, qvibus continentur erecta, ne procumbant. Tale quid & τὸν φράγμα fuit in Græcorum diphro, sive sella. Stephanus exponit funes loeos, qui intenduntur currui. Sed hoc fieri non potest. Liqvet enim ex Pollice, super tonum sellæ latera fuisse. Τὸ δὲ υπεράνω ἀυτὸν (τὸν φράγμα) περιφραγμα, inquit, hoc est, quod supra tonum, est periphrama, ubi est περιφραγμα, qvod sellæ latera constituit, & post indicabo. Deinde fuit τὸν φράγμα, sive tonus, ima sellæ pars, qvod ex eo liqvet, qvia habuit scabellum ante se, qvod adscendebant primum, qui enitebantur in currum. Igitur non potuit materia ipsius fuisse ex loris. Eqvidem ex loris saepe τόνοι esse solent; sed, ut sint ex loris, non necesse est, cum, qvique quid est protensum in longum qvocunq; modo, id sit τὸν φράγμα. Nec diversum exigit ἀμάθιστος, qvam etiam de lignis usurpari Suidas testis est. Super τόνον fuit ταρρόν. Ita nominarunt sellæ latera, credo, qvoniā in morem cratium fuere plexa ex viminibus, aut bacillis. Est enim ταρρός, unde ταρρόν, πλέγμα καλάμων, id est, plexum quid ex arundinibus, aut similibus, ut Hesychius nos docet. Pollux: Τὸ δὲ υπεράνω ἀυτὸν (τὸν φράγμα) περιφραγμα, ὃ συνθέτεισθαι μέλει ταρρόν. Vertunt: Quodque super hanc est, circumseptum, quod & tarrium dictum, corio tegi solebat. Perperam. Debebat ita: Quod verò super hunc (tonum) est circumseptum, quod corio induci solet, tarrium vocatur. Discas ex hoc loco id, qvod dixi. Nam si tarrium ex solidis fuisse tabulis, corio tegi nihil opus erat. Nunc autem tegi conservisse constat, plane sicut hodieq; fieri aliquando solet. Habebat autem ταρρόν tria latera, qvæ respiciebant eqvos. Pollux: Τρεῖς δέ εχοντα ταρρόν πλευρας τὰς τὴν τρεπάνας. Tria verò latera eqnos resipientia habente tarrio. Sed cur tria tantum, & non qvatuor? Videlicet non omnis generis vehiculum describitur hic à Pollice, verum cuius usus fuit in militia, qvod jam supra monebamus. Erat autem hoc simillimum illis, qvibus in circo decurrebant ad metam. Ideò habes inter numeros veteres Græcos etiam istum apud Goltzium:

Stant

Stant hic duo in diphro, ἐπλίτης alter seu armatus, ut supra eum appellabat Scholiares Homeri, cum intenso adictum arcu, alter ἵνιος seu auriga cum frenis in manu. Diphros autem sive sella plane talis, qualis fuit & in ludicris vehiculis. Hoc est, quæ non habet nisi tria latera in altum, quartum à tergo patet, planumq; & recedens servit ad scensui. Qvare meritò tria tantum tarrii latera agnoscit Pollux. Dicit autem respexisse eqvos, non quod illa latera omnia eqvis fuissent obversa, sed quod saltē non aversa, sicut quartum. Nempe quidam diphri sunt, qui patent anterius, ut apparet ex vehiculo Matris Deum aut Cybeles, quod delineatum habes apud Rossinum lib. II. cap. 3. & carpento Agrippinæ, proposito in nummo, quem in subsequentibus delineatum dabis. Item alio vehiculo, cuius extat imago in Notitia Imperii. Hujus generis non esse illum, de quo hoc in loco agat, declarare Pollux voluit, quando omnia tria latera eqvis dixit esse obversa. Pergit autem post superiora: Τὸν αὐτὸν ξύλον καὶ πάναξ καλεῖται δέξιος καὶ ἐυωνυμός. Vertunt: *Supremum eorum lignum panax dexter vel sinistre dicitur.* Verum cur omittunt illud καῦ? Καὶ πάναξ καλεῖται, ait auctor. Puto plane Graeca ita distingvenda: Τὸν αὐτὸν, ξύλον καὶ πάναξ καλεῖται. Ut sit sensus, habere summītatem illam duo vocabula, nominariq; & *xylon*, & *panax*. Qvanquam illud πάναξ mihi valde sit suspectum. Quæ namq; ratio appellationis hujus? πάναξ sanè, quæ & πανάκεια ab Ταῦ, id est, medicina, cuius utiq; non est in hoc argumento locus. Quid igitur, si legatur πάναξ? Et existimo, significare summam

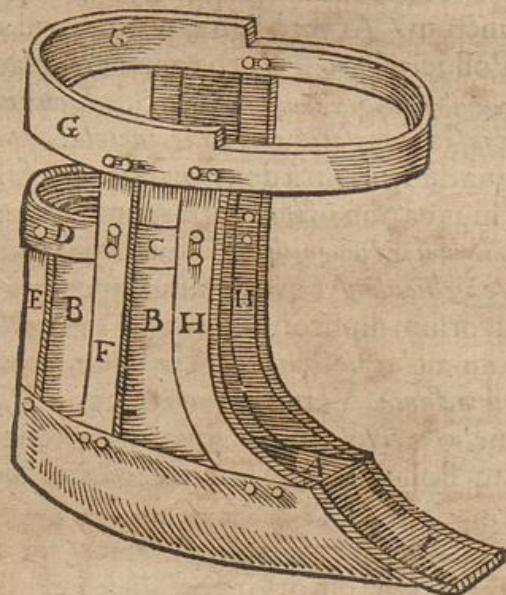
K

laterum

Iaterum marginem ex tabula tignove, ut essent firmiora. Sunt & αὐλυγες, non multum discrepantes. Etymolog. Αὐλυξ λέγεται ἡ αὐλάτη περιφεραλατεῖ ἀρματις δίφρου, τὸν τὸν τελύχθατο. Ήττο εἰς τὸν κάτο τελύχ μέν, λέγεται καλέτυξ. Antyx vocatur summa galea sellæ vehicularis, eo, quod sit structa in summo. Quæ verò in imo facta, vocatur catetyx. Ubi nota, esse quoq; inter partes sellæ vehicularis unam, quæ καλέτυξ dicitur, αὐλυγες oppositam. Sed quid hic est περιφεραλατα? Num imminens capiti sedentis in currut tegumentum, figura circulari? At nūl tale exhibent imagines vehiculorum bellicorum, quæ in præcedentibus exponit Pollux. Et Hesychius περιφερείαν explicat simpliciter. Αὐλυγες, περιφερείας τῆς ἀρματα. Item: Αὐλυξ, αρματα περιφέρεια. Auctor Etymologici Magni facit idem, cum επιδιφριάδι. Επιδιφριάς, επιδιφριάδις, inquit, τῆς ἀρματα περιφερεία, πτήσις αὐλυξ καλέτυξ. At verò Scholia Homeri ad Iliad. K. επιδιφριάδα docent esse ἵσχειον μέρα τῆς ἀρματα περιφερείας, partem extremam in circumferentia vehicularis sellæ. Itaq; non potest επιδιφριάς & αὐλυξ idem esse cum περιφερείᾳ, cujus pars hic επιδιφριάς, si επιδιφριάς & αὐλυξ idem est. Επιδιφριάδα Eustathius partem facit αὐλυγες. Επιδιφριάς μέρα τῆς δίφρου, τῆς ἀρματα αὐλυγες, καὶ τὴν περιφερείαν δίφρα. Epidiphriás est pars sellæ vel antygis in currū, in quam sella definit. Scilicet hæc confunduntur, & pars sèpe ponitur pro toto. Περιφερεία & επιδιφριάς, opinione mea, idem sunt. Pars in eis suminavel extrema, quæ vocatur αὐλυξ. Eadem περιφεραλατα est, quia cingit περιφέρειαν, & finit. Qvomodo & Latini ultimum extremumq; rei coronam appellare conserverunt. Interim & Hesychius: Αὐλυγες χρόας, ο περιφέρεια τῆς ἀρματα, οι τροχοι. In qvibus verbis, præter distinctionem, nil videtur mutandum, cum τροχοι sint περιφέρεια, id est, circuli ambientes currum in summo, qvos alii αὐλυγες, Hesychius hic αὐλυγες χρόας nominavit. Seqvitur apud Pollucem: Ήττο μέση πάλεως, καπάνη. Virga autem media, capana. Μέση πάλεως mihi non videtur alia, qvam qvæ inter latus dextrum & sinistrum, de qvo antecessit. Nempe tria latera dicebat tarrium habere. Subdiderat de dextro & sinistro. Supererat, ut & tertii, qvod in fronte est, significaret nomen. Qvāq; sermo sit non de toto latere, verum summa ejus parte, qvæ ob firmitatem πάλεως appellata. Sus-tentabat

tentabat illam lignum erectum, qvod μεσάτιον & ἐμπρόσθιον vocabant. Alterum existimo, qvod capanæ mediæ sustentandæ foret subditum, alterum, qvod in fronte diphri esset collocatum. Μεσαῖον mentio est quoq; in Hesychio, sed verba malè connectuntur cum non nullis aliis, qvæ præcedunt, & hoc nihil faciunt. Μεσάτιον, μέσον, καὶ μέσον τῆς ἀρματ. Sic scribendum, & post μεσαῖον, qvod præmittitur, ponendum punctum. At verò ligna, qvæ in angulo utriusq; lateris versus eqvos, Polluci μελία. Verba ejus: Αἰδη διδυμοι, αἵ εις τὰς οπίπες βλέπεται διὰ τῆς καπάνης μέχρι τῆς ποδίου, μελία. Sed gemini equos respicientes à capana ad ipsam curvaturam usque, metela. Διδυμος nominat, qvod essent ligna duo, unum à dextro, alterum à sinistro latere, sibi similia. Hesychius ea non μελίας, verum, una syllaba auctius, μελίας appellavit. Μελίας, αἱ εἴ εὐαλέσσε μέρης τῆς ἀρματος. Metetila, baculi ex utraque parte vehiculi. At qvod Pollux vocat τὸ ποδίον, arcum esse censeo, qvi antorsum diphron ambibat. Mox ποδίον appellat, & à Græcis dictum ait ασπιδίον. Τὸ δὲ ποδίον, ασπιδίον. Vertunt: Ipsaque curvatura, furca. Verum ασπιδίον non est furca. Ασπις Græcis scutum: hinc ασπιδίον. Credo, qvod figura esset lata curvaq; ve, scuti more. Itaq; Pollucis verba sic reddenda: *Ipsa vero curvatura, scutulum.* Pergit Pollux: Τὸ δὲ διπλὸ τάντος (ασπιδίον) ή τὸν υεναμένον, αξηλίς. Pars ab hac juxta tonum inflexa, azelis. Ita habet versio Gvaltheri. Qvæ si bona est, in Græco αξηλίς legendum. Hesychio est αξηλίς, qvi exponit τῆς ἀρματικήλων, lignum vehiculi. Fuit autem, credo, reflexum à scutula lignum, ab extrema sui parte claudens latera. Memorat & ligna alia intus in sella sive diphro Pollux, qvædam erecta, qvædam transversa, qvæ ipsam continebant. Qvæ cum facile intelligantur, recensere hic omittimus. Ultima pars superest, qvæ πλέγμα dicitur. De ea Pollux ita: Τὸ δὲ πρὸ τῶν οἱ πρώτων αναταύτων οἱ επικαρούτες, πλέγμα. Pars, quæ ante tonum est, cuii condescendentis inserviunt, scabellum. Sic Gvaltherus. At verò πλέγμα non est scabellum, sed τὰ ἔξοχα μέρη, qvalibet extremitas. Latini calcem dicunt, aut pedem, similiter hoc sensu. Nec in diphro fuit alia, qvam pars ab eqvis aversa, pronior nonnihil in terram, unde adscensus in terrum dabatur. Verum qyoniam hæc cuncta valde sunt obscura, nisi aliqua

declarentur imagine, placet hic apponere figuram diphri veteris, prout in nummis reperitur, in quibus bigæ ac id genus occurunt. Confer Goltii nummos Syracusanos in tabula prima, Messanenses in tabula septima, Himeræenses in tabula undecima, & alios.

A. est τὸν. B. ταῦρον. C. πάνες. D. καπέλην. E. μεσάτιον. F. μείλια. G. ασπιδήσιον. H. αξιόλις. I. πλέγμα. Et hic quidem diphros est Græcorum in vehiculo militari. Cui hac parte fuit simile vehiculum circense. At in cæteris alia ejus fuit forma, sicut supra quoq; annotavimus. Facit autem Pollux stantem supra ὑπερέπια. Qvod non sic intelligendum, quasi ea ὑπερέπια capsæ instar fuerit, sicut ante diximus de ὑπερέπιᾳ. Nihil enim tale cernitur in antiquis monumentis, neq; ratio permettere videtur. Nempe generalis vox ὑπερέπια est, ac id omne denotat, qvod axi aut vehiculo imponitur. Erat verò id generis ferè duplicis, vel cum parietibus, vel sine ipsis. Cum parietibus, ut in capso,

pfo, sirpiculo, & hujusmodi. Qvod parietibus fuit destitutum, id erat rursum dupli in differentia, nam vel ex nudis planisq; compositum fuit tabulis, qvo fortassis spectat specialiori sensu, qvod exponunt πλινθίον τελπέγων, qyoniam πλινθίον in communi vita notat laterem, cui similis illa tabula qvodammodo fuisse videtur, qvia erat & quadrata, & oblonga, & plana, nullisq; parietibus munita. Vel ex regulis ligneis contextum instar cratis, qvod propriè intellectissimis Græci per ισχάρα videntur. Hujusmodi πλεγία imponebatur σιφρό sive sella. Sic enim imponere & alia solebant. Et en tibi plastrum cum hyperteria instar tabulae, super quam stat capsula viminea cum herbis, qvalis sirpea Latinis.

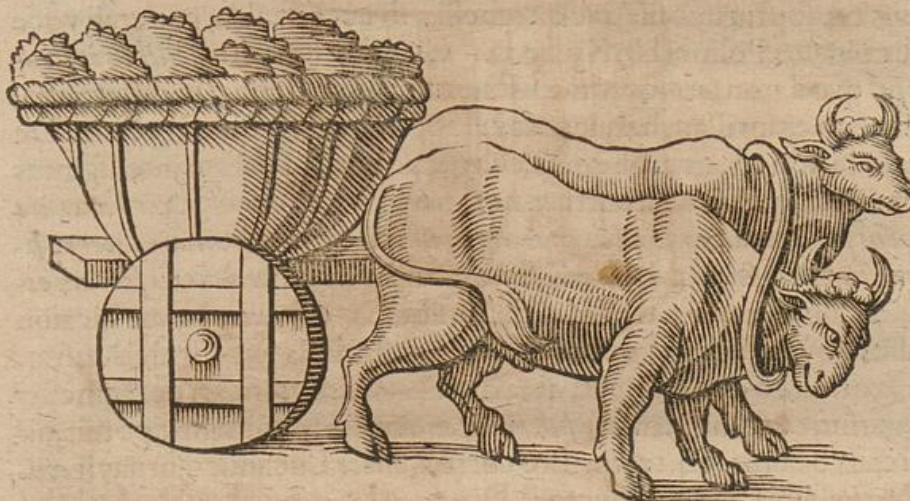
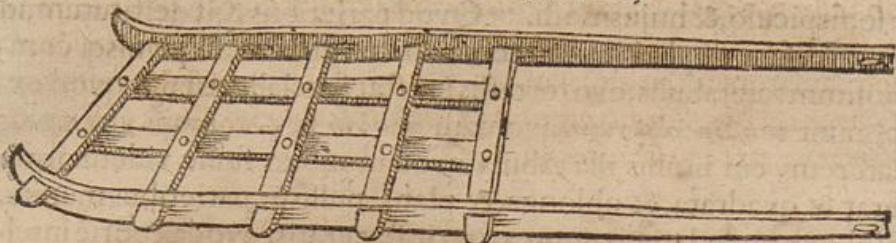

Exhibit hoc plastrum nobis Lucas Petus in libro de Mensuris & Ponderibus Romanorum, ex ædibus Fr. Porcii desumptum. In quo tametsi accuratè omnia delineata non existimem, cum primis vero tympana sive rotas, tamen evidenter satis ex eo discimus figuram veteris πλεγίας, atque, cur πλινθίον dictum fuerit, cognoscimus. Quid enim aliud tabula oblongè quadrata, simplex, planaque, nobis litera A. notata, quam πλινθίον? Alterius generis in antiquis monumentis necdum observasse recordor imaginem. Nec tamen dubitare possum, qyin fuerit istiusmodi.

K. 3

Certe

Certè non est alia figura, qvæ nobis verius exhibeat ἵσχημα. Neque, mea opinione, illa fuit alia in agrestibus vehiculis. Manetq; usus talium ἵσχημά seu craticularum in plaustris curribusq; frequentissimus, nostris etiam temporibus. Cæterum vehicula, in quibus capsæ istiusmodi, sive ex tabellis, sive rebus aliis, generali voce sunt ἐνθύμια Polluci lib. X. cap. 12. Gualtherus vertit, sedibus instruta, qvod non satis quadrat. Fuerunt autem duplii in differentia, capsam enim illam habuerunt vel apertam, vel supernè tectam. De aperta non est, ut probemus, cum sit notum. Tectam intelligimus ex Livio, qvi ob eam currum nominavit arcuatum. Curru arcuato vehi jussit, manuque ad digitos usque involutarem divinam facere: significantes, fidem tutandam, sedemque ejus etiam in dextris sacram esse, ait lib. I. cap. 21. de Fidei flaminibus. Currus arcuatus hic non alius, qvam clausus opere arcuato, testudinis aut fornicis instar. Qvod ex eo qvoq; liquet, qvia dicit Livius, significari per hunc arcuatum currum debuisse fidem tutandam; nec enim hoc potuit, nisi clauso curru atq; tecto. Pro curru arcuato Lucanus usurpavit constratum lib. I. ubi de covino:

Et decilis Recto constrati Belgæ covini.

Ita ibi legendum, sicut alias ostendam. Et sic Curtius lib. IX. c. 10. Vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent. Servius dixit tectum ad lib. VIII. Æn. Quidam, ait, pilenta tecta cista, sed vulgo dicta tradunt. Sic sunt emendanda ea verba, qvod itidem alibi monstrabo. Plinius lib. VII. ep. 21. Huc tecto vehiculo undique inclusus, quasi in cubiculo, perveni. Græcis hæc vehicula sunt ναυαρά & στεγα, itemq; ναυαρά, ut nos docet Pollux supra dicto loco. Didymus ναυαράς vocavit apud Athenæum lib. IV. cap. 7. Ex qvo sunt, qvi ab

ab Ulpiano dicta putant *vehicula camerata*, scilicet à *καπνίσσι* sive *camera*, qvod incurvum notat tectum, atq; ita etiam de vehiculorum seu capsarum tectis usurpatum. Latini alias hæc tecta nominarunt *tympana*, si qvæ Servio est fides. Ita enim habet lib. Georg. Virg. II. *Tympana, tecta vehiculorum.*

Cap. VIII.

De Animalibus domesticis ad vehicula.

Boves primum juncti ad vehicula. *Bos ruricola, arator.* Prometheus eos primus junxit. *Kvōdāda.* Alii hoc Baccho tribuunt, vel Osiridi, quod explicatur. Alii Cereri, de quo Vossius sententia ponderatur. Alii Philomelo. Hyginus emendatur. Alii Buzygi seu Epimenidi, vel Habidi, quod exponitur. Lucretius refellitur & Tertullianus. Res equestris de dorso, de jugo. Isidorus notatur. An equitare prius scriverint, quam equos jungere vehiculo. Pollux examinatur & exponitur, cum Scholiaste Homeri & Plinio. Thessali, Centauri, Bellerophon, Sesambioses aut Sesostris quid invenerint. Boves adhibiti etiam ad vehicula ornatoria & civilia. Sacerdotum, Regum, Matronarum, Reginarum, militum. Leonis interpres notatur. Boves in cursu publico. Boves aliquando sat veloces. Asini ad vehicula. Vehere collo. Columella explicatur. Asini ad aratra & molas. Asinus molaris, machinarius. Muli ad vehicula. Festus explicatur. Num juncti prius, quam equi. Oxylus quid excogitarit. Scholiastes Pindari rejicitur. Muli ad currus regios imperatoriosque, item mulæ. Iumenta pro mulabus. Mulæ in vehiculis Matronarum Præsidumque in provinciis. Mulæ carrucariæ. Quid in eis spectatum. Mulæ in cursu publico, rheda fiscalis, & vehiculis aliis ad iter. Mulæ celeriores mulis. Muli etiam ad rhedas. Varro emendatur. Item plastra. Χτολόγια pro mulis. Locus Regum IV. cap. 5. examinatur, versioque illius Græca rejicitur. Muli ad clitellas. Mulæ ad vehicula aptiores. Ζεύς ἡμέρων. Mulæ ad trahendas molas & aratra. Bos, an mula præstantior. Equi ad plastra quoque, rarissimè ad aratra.

VEHICULA cum sua sponte aut virtute propria incedere haud valeant, duci trahive debent ab aliis. Illi sunt vel homines, vel bruta. Bruta sunt vel domestica, vel feræ ad hoc domitæ. Nam omnium